

ZDRAVLJICA

Spet trte so rodile,
prijet'liji, vince nam sladkó,
ki nam oživlja žile,
srcé razjasni in okó,
ki utopi
vse skrbi,
v potrtih prsih up budi.

Komú najpred veselo
zdravljico, bratje, č'mo zapet'?
Bog našo nam deželo,
Bog živi ves slovenski svet,
brate vse,
kar nas je
sinov sloveče matere!

V sovražnike 'z oblakov
rodú naj naš'ga trešči grom!
Prost, ko je bil očakov,
naprej naj bo Slovencev dom;
naj zdrobé
njih roké
si spone, ki jim še težé!

Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo!
Otrók, kar ima Slava,
vsi naj si v róke sežejo,
da oblast
in z njo čast,
ko pred, spet naša bosta last!

Bog živi vas, Slovenke,
prelepe, zlahtne rožice!
Ni take je mladenke,
ko naše je krvi dekle;
naj sinóv
zarod nov
iz vas bo strah sovražnikov!

Mladen'či, zdaj se pije
zdravljica vaša, vi naš up!
Ljubezni domačije
noben naj vam ne usmrti strup;
ker po nas
bode vas
jo srčno branit' klical čas!

Živé naj vsi naródi,
ki hrepené dočakat' dan,
da, koder sonce hodi,
prepír iz sveta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejaki!

Nazadnje še, prijet'liji,
kozarce záse vzdignimo,
ki smo zato se zbrat'li,
ker dobro v srcu mislimo.
Dokaj dni
naj živi
Bog, kar nas dobrih je ljudí!

DOLENJSKI
RAZGLEDI

V tej številki sodelujejo:

Karel Bačer
Marinka Dražumerič
Jože Dular
Ivan Gregorčič
Jože Marinč
Milan Markelj
Franci Pivec
Zorka Skrabi
Franci Šali
Severin Šali
Ivan Škofljanec
Ivan Zoran

Klovn (Nasmeh pod dežnikom), akril, 1985

PRAZNOVANJE ŠELME

Slike (oz. reprodukcije) v tej številki so delo akademskega slikarja Jožeta Marinča, v Kostanjevici na Krki udomljenega rojaka iz Dolnje Brige pri Kočevski Reki. Sodijo v cikel, v katerem je mladi umetnik na njemu lasten način upodobil pustne navade in običaje v Kostanjevici in njeni okolici. Cikel je imenoval Praznovanje šelme in ga javnosti prvič predstavil v Dolenjski galeriji v Novem mestu. Razstava je bila na ogled skoraj tri mesece.

Številko uredil:
Milan Markelj

Franci Pivec:

»NEKDO BO MORAL OSTATI NA TEJ ZEMLJI...«

Grmska kmetijska šola, ki zdaj že nekaj let domuje v novi zgradbi pod Trško goro, je lani obhajala 100-letnico. Jubilej so proslavili z najrazličnejšimi manifestacijami in prireditvami, ki so se vrstile od zgodnjega poletja in se končale jeseni. Na eni takih, na zborovanju absolventov te šole zadnjo soboto v oktobru, je govoril predsednik republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Franci Pivec. Govor objavljamo v izvirni obliki in le malenkost okrajšan.

Grmska kmetijska šola je pojem, ki je starejši od spomina in smo ga mi vsi sprejeli kot pomembno narodno dediščino, kot sestavino slovenske prosvete, ki ji dolgujemo svoj obstoj in svoje jutrišnje vizije. Zato naj bo naša stoletnica najprej slovenski šolski praznik, ki bo prispeval k obnovitvi zaupanja v pedagoško delo, brez katerega si lahko obetamo le siromaštvo — duhovno in materialno.

Preselitev šole s Slapa na Grm je bilo načrtno dejanje, ki so ga spremljali mnogi natančni in dolgoročni računi. Veljalo se je izogniti pretirani bližini starejše goriške kmetijske šole, saj za obe ni bilo dovolj zaledja. Veljalo je strokovno izobrazbo prenesti v okolje, kjer je bila potreba po njem največja. Veljalo je za obstoj slovenstva temeljni poklic zavarovati v osrčju dežele, kjer ga zanesljivo ne bo doletela služba tujemu gospodarstvu. In še

povsem konkreten kmetijski projekt je spremljal preselitev — obnova vinske trte — po čemer so Dolenjci najhitreje dojel pomen ustanove, ki se bo naselila med njimi. Po sto letih je lahko vse to skupaj še zmeraj vzorec smotrne šolske politike, ki ga marsikje, pa tudi v kmetijskem šolstvu danes ne dosegamo.

Sicer ne smemo prezreti, da je kmetijsko izobraževanje na Slovenskem še precej starejše od tukaj slavljene obletnice. Opirajoč se na dognanja akademika Franceta Adamiča, bi lahko trdili, da je bilo kmetijstvo sploh prva prava stroka pri nas, ki ji je Družba za kmetijstvo in koristne umetnosti položila temelje vsaj že dve stoletja nazaj, do koder sega tudi kmetijska šolska zgodovina. Ko se je 1872 v državnem zboru odločalo o ustanovitvi dunajske visoke kmetijske šole, so slovenski poslanci oddali svoj glas

ob pogoju, da takšno šolo nemudoma dobimo tudi na slovenskih tleh. To se seveda še dolgo ni zgodilo, kaže pa ta zahteva, kako tesno so se skrbi za obstoj in razcvet slovenstva povezovale z izobraževanjem nasploh in še posebej s kmetijskim šolstvom.

In spet bi lahko potegnili vzporednico z današnjimi razmerami in podčrtali aktualnost dvesto let starega spoznanja. Vsi načrti o prestrukturiranju gospodarstva, o novih proizvodnjah, o zmanjšani odvisnosti od surovin, energije in množičnega ne kvalificiranega dela, o prodoru na tuje trge ... stojijo in padejo z znanjem. Vsako razmišljanje, da bi gospodarstvu odprli svetlejša perspektiva s tem, ko bi ga razbremenili izdatkov za izobraževanje, kaže popolno nerazumevanje resničnih razmer, je pod ravni programov kranjske kmetijske družbe iz preteklega stoletja in resno ogroža naše skupno blagostanje.

Grmska kmetijska šola je pravzaprav otrok krize. Agrarna odveza, ki je finančno močno obremenila kmeta, ga je tudi doletela nepravilnega na samostojno gospodarjenje. Zaprl se je v samozadostnost kmetije in se sprijaznil s po-

manjkanjem. Le strokovno znanje je lahko zaobrnilo to samouničujočo smer — nove sorte, višji donosi, prodaja presežkov, nove tehnologije ... so vodile mimo bobna. Kmetije, ki so šli skozi Grm, so to vedeli.

Ko danes načrtujemo inovacije v zasebnem kmetijstvu, smo spet nedopustno kratkovidni, če ne upoštevamo, da je naložba obetavna le, če ima podlago v strokovni izobrazbi kmeta.

Če bi inovacijsko strategijo in z njo povezane kredite v kmetijstvu dosledneje pogojevali s pridobljeno strokovno kmetijsko izobrazbo, bi zanesljivo dosegli višje stopnje rasti kmetijske proizvodnje. Če bi se vedelo, da grmska diploma prinaša prednost pri družbenih vlaganjih v kmetijstvo, se danes šola ob na pol praznih učilnicah ne bi bala za svoj obstoj. Slovenska družba pa ne vlaga tako malo v svoje kmetijstvo in vse možnosti ima, da sama postavi tudi kriterije za te naložbe. Ali je treba ponoviti nauk izpred sto let: »Oče, le v šolo z njim: denarce, katere bodeš dali zanj Grmu, vam bode obilno povrnil, ako ne vam, pa sebi in svojim otrokom!«

Spremembe, ki smo jih v zadnjih letih uveljavljali v slovenskem šolstvu, posebej srednjem, so sprožile hude kritike v javnosti. Te kritike izhajajo sicer iz zelo različnih, pogostoma nasprotujočih si interesov, vendar so vse vredne največje možne pozornosti.

Ob vseh razhajanjih v ocenah usmerjenega izobraževanja niso za nobenega kritika sporni osnovni cilji preobrazbe. Ni sporna narav-

KULTURNA DEDIŠČINA

Marinka Dražumerič:

SPOMENIKA LJUDSKEGA STAVBARSTVA

Na obrobju starega mestnega jedra Metlike, pomaknjena na nasprotni breg, stoji skromna, skoraj pozabljena hiša. Okoli nje so zrastle nova stanovanjska poslopja, njene stare sosedje pa so dobile novo podobo, ki je prekrila razpoke časa. Toda hiša Bare Juričine, kot ji pravijo Metličani, je vse do lanskega poletja hranila podobo, ki jo je zarisal čas, veter, sonce, sneg in dež. Pred leti je sicer dobila novo slamnato streho, a struktura lesenih brun, ki so osnovni gradbeni material, je propadala dalje. Stavba je izgubila pravo povezavo s terenom in počasi drsela po bregu navzdol.

Na začetku poletja 1986 je Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Novega mesta s finančno pomočjo Občinske kulturne skupnosti Metlika in Kulturne skupnosti

Slovenije, začel obnavljati hišo Bare Juričine. Statično je bil utrjen del, ki je drsel v dolino, zamenjana so bila najbolj dotrajana bruna v stenah, hiša je dobila novo fasado in nova okna. Obnovitvena dela se bodo nadaljevala tudi v letu 1987, saj je potrebno sanirati še notranjščino objekta in določiti njeno najbolj primerno funkcijo. Seveda mora biti ta podrejena kvalitetnim prvina arhitekture in dopolnjevanju arhitekturno lupino objekta.

Marsikdo se bo vprašal, komu je namenjeno že opravljeno in še načrtovano delo. Ali ne bi bilo bolje hišo kar podreti in tako pridobiti zazidljivo parcelo za novogradnjo na lepi lokaciji?

Že pred leti je Belokranjski muzej v Metliki odkupil hišo Bare Juričine z namenom, da v njej uredi in predstavi del svoje zbirke. Počasi se ta zamisel tonila v pozabo,

stavba sama pa je tudi vse bolj propadala.

Toda hiša Bare Juričine je odličen spomenik ljudskega stavbarstva in priča o gradbeni dejavnosti ter načinu življenja določenega, v tem primeru nižjega sloja mestnega prebivalstva. Objekt je nepogrešljiv za poznavanje in primerjavo mestne arhitekture Metlike, saj dopolnjuje spekter od najbolj ambiciozno zasnovanih meščanskih hiš v samem centru mesta do skromnih domovanj nižjega sloja mestnega prebivalstva na obrobju. Hiša Bare Juričine priča tako o razslojenosti prebivalstva v ne tako davni preteklosti, hkrati pa tudi nazorno opredeljuje način življenja in kulturo bivanja in stanovanja v enem od obeh belokranjskih mest. In ravno zaradi tega smo se

lotili njene obnove. Za njeno nadaljnjo funkcijo pa še vedno ostaja najbolj primerna muzejska predstavitev načina bivanja dela metliškega meščanstva.

V občini Metlika so se konzervatorji Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine lotili prenove še enega etnološkega spomenika, in sicer Štravsove domačije v Prilozju pri Podzemlju. Domačijo na robu naselja oblikujejo kar štiri poslopja: stanovanjska hiša, hlev, svinjak in pod. Vsi objekti so leseni in pokriti s slamnato streho.

Stanovanjska hiša je podolžno, pravokotno in pritlično poslopje. V njenem tlorisu se zvrstijo veža s črno kuhinjo, hiša in prostor, ki služi za spravilo krompirja ipd. Iz veže je izhod na dvorišče in dostop na podstrešje. Veža je služila in še vedno služi za kuhanje, le da je kuho v krušni peči zamenjalo kuhanje na štedilniku na trdo gorivo (tobi). Nad kurščem je obešen velb, ki je prestregal iskre in skrbel, da se ne bi vžgala slamnata streha.

Najpomembnejši prostor v stanovanjskem poslopiju je hiša. Tu se je odvijalo celodnevno življenje družine, tu so opravljali različna dela, ponoči pa se je prostor spremenil v spalnico. Oprema v hiši je bila vedno skromna, omeje-

nanost k permanentnosti izobraževanja, ker je vsakomur jasno, da se nobene stroke ni več mogoče naučiti enkrat za celo življenje. Sporna tudi ni zahteva, da je treba svet znanja in svet dela celoviteje povezati, pri čemer ne gre za enostransko podrejanje šole trenutnim potrebam tovarne, kar je bilo upravičeno zavrženo, ampak za obojestranski dialektični odnos, v katerem se lahko potrdi tudi revolucionarna vrednost izobrazbe, ki hoče spremeniti obstoječe razmere. V združenem delu so danes že dojeli pomen nove tehnologije, v kateri je materializirano sodobno znanje, ki pa je seveda pasivno in ne ogroža veljavnega načina vodenja, organizacije dela, medsebojnih odnosov itd... Drugače pa je, če odpreš vrata živim strokovnjakom, ki ne bodo samo mirno izboljševali proizvodnih postopkov ali postopkov trženja, pač pa bodo mimogrede pokazali še na mnogoštevilne neumnosti, ki se dogajajo iz dneva v dan. Tudi zato v gospodarstvu ni doktorjev znanosti, je zelo malo magistrstov in znatno manj visokošolsko izobraženih strokovnjakov, kot bi jih po kriteriju razvitosti slovenske družbe moralo biti. Če bosta svet dela in svet znanja še naprej ostajala tako vsakebisi, se nam pišejo slabe perspektive.

Nikjer na svetu in tudi pri nas nihče ne dvomi o nujnosti poenotenja šolskega sistema, v katerem bodo vsi deleži solidne splošne izobrazbe in v katerem nikoli niso zaigrane vse šanse za nadaljnje izobraževanje. Dejstvo je le, da je pot do takšnega poenotenja mnogo bolj zapletena, kot smo si predstavljali na začetku preobrazbe, ko

smo ob pretirani zaverovanosti v obči cilj zanemarili konkretne razmere v šoli, ki še vedno terjajo razumno diferenciacijo, če nečemo do nedopustnosti znižati nivoja znanja.

Stvar družbene pravičnosti je postalo izenačevanje možnosti izobraževanja. V tem pogledu smo v Sloveniji zadnjih petnajst let dosegli pomembne uspehe, posebej, ko gre za izenačevanje možnosti izobraževanja med regijami. Nekateri podatki o upadanju števila otrok v predšolskem varstvu, o vse večjem opuščanju izobraževanja po osnovni šoli v manj razvitih občinah in o ponovnem pojavljanju nesorazmerij pri zastopanosti študentov v populaciji občin opozarjajo, da vendarle nismo v celoti premagali negativnih vplivov gospodarske krize. Tega nam pa še celo ni uspelo, ko gre za zastopnost delavskih in kmečkih otrok v usmerjenem izobraževanju, posebej v zahtevnejših programih in na univerzi, zato nas tu čakajo še zahtevne naloge.

Morda smo najbolj zaostali za svetom pri naslednjem cilju preobrazbe izobraževanja — pri uveljavljanju fleksibilnejših oblik. Da pri tem v praksi nismo ubrali prave smeri, priča huda kriza izobraževanja odraslih. Ob tem, ko skoraj polovica zaposlenih nima nobene strokovne izobrazbe, se zaslepimo z nekritičnim in širokogrudnim priznavanjem z delom pridobljene usposobljenosti, kar je še posebej značilno za delovne organizacije, ki so že leta dolgo v krizi proizvodnih programov. Gre tudi za togost šolskih zbornic, ki se brez konca oklepajo rednega šola-

nja in niso sposobne izoblikovati širše izobraževalne ponudbe, ne znajo proučiti izobraževalnih potreb niti v svojem najožjem okolju in so se prej pripravljene potopiti v ladjo vred kot pa šolo odpreti novim vrstam učencev.

Danes smo vendarle na drugačni točki, kot smo bili v prvih letih uveljavljanja usmerjenga izobraževanja. Ne le da so nas javne kritike prisilile k skrbnejšemu tehtanju predlaganih sprememb, ampak imamo tudi trdnjše izhodišče v rezultatih večletnih evalvacijskih raziskav. Na bistveno pomembnejšo vlogo stroke v nadaljnji preobrazbi vzgoje in izobraževanja kaže tudi obsežen projekt dolgoročnega razvoja visokega šolstva, ki v osnovi zamenjuje visokošolsko reformo, s čimer le-ta postaja stvar avtonomne opredelitve samih univerz, ne pa zunanjega pritiska. Imamo tudi široko pripravljenost strok za prenovo in izboljšanje vseh srednješolskih programov, s čimer smo najbrž že preveč odlašali. Imamo solidno osnovo v delujočem sistemu družbenih vlaganj v standard učencev in študentov, ki je vreden mnogo več, kot smo pripravljeni običajno priznati. Imamo naraščajoč interes mladine za izobraževanje, še posebej za zahtevnejše programe in za univerzo, kar je s stališča potreb nastopajočega stoletja izjemno pomembno. Imamo končno tudi odlične primere, kako se združeno delo vključuje v izobraževalno dejavnost, kar bi moral postati model za vse delovne organizacije, ki resno razmišljajo o svoji perspektivi.

Pri bodočem načrtovanju sprememb v našem šolstvu pa bomo

morali bolj kot doslej upoštevati, da šola ni inkubator, v katerem bi lahko zagotavljali klimo, ki bo povsem drugačna od razmer v družbi. Tudi šolstvo terja izravnane ekonomski račun, pozna realno ceno, še bolj pa podcenjenost storitev. Ob vsem upoštevanju pluralizma interesov, ki se srečujejo v izobraževalni dejavnosti, je treba tudi v šolstvu zagotoviti učinkovit sistem odločanja, ki se ne bo zapletal v neskončna usklajevanja, katerih končni rezultat najpogostje nikogar ne zadovolji, zapušča pa vtis nemoči in stihije. Treba bo reintegrirati skupni izobraževalni interes slovenskega naroda tudi v usmerjenem izobraževanju, ki ne more biti zgolj seštevke parcialnih in občasnih interesov skupin uporabnikov in izvajalcev. Predvsem pa moramo trajno izboljšati družbeni in ekonomski položaj pedagoških delavcev, ki so temelj dobre šole in je vrednotenje njihovega dela prvo spričevalo in preizkusni kamen družbenega odnosa do izobrazbe in do lastne bodočnosti sploh.

Dragi »grmovci«, želim, da bi še dolgo ohranili izjemen sloves šole. Ob tem mi prihaja na misel Pavčkova pesem, s katero ste obogatili jubilejni zbornik:

In vendar:
Nekdo bo moral ostati
na tej zemlji, na teh kamnih,
nekomu mora zemlja — storoka
mati
dati sad prednikov davnih.

V smislu Pavčkove metafore vidim vaše poslanstvo širše kot le znotraj stroke. Stoletnica prve slovenske kmetijske šole je slovenski kulturni praznik.

na na najnujnejše. Nasproti vrat je postavljena družinska miza, okoli nje pa postavljene klopi in stoli; nad njo je s pomočjo svetih podob oblikovan »bogov kot«. Za vrati stoji krušna peč, ki je pozimi ogrevala prostor in nudila prijetno zavetje otrokom, na klopih okoli nje so posedali odrasli in si greli premržene ude. Pozno jeseni in pozimi so v hiši, največkrat zvečer po končanih dnevni opravih, ženske tkale in predle.

Stanovanjsko hišo v Prilozju smiselno dopolnjujejo gospodarska poslopja. Na prvem mestu velja omeniti pod, ki je služil za sušenje in spravilo sene. V šupi so shranjevali poljedelsko orodje in vozove, kašča v notranjosti je bila namenjena shranjevanju hrane. Domačijo sestavljajo še štala in svinjaki.

Vsa poslopja so razvrščena tako, da kar najbolj izkoriščajo naravne danosti (sončna južna stran), a hkrati oblikujejo izredno ubrano celoto, ki je prilagojena ravninskemu svetu ob Kolpi. Razporeditev posameznih objektov, njihova funkcija, razvrstitev in funkcija prostorov v stanovanjski hiši kažejo, da so objekti ljudskega stavbarstva zrasli iz potrebe izrazito na zemljo vezanega in od kmetovanja odvis-

nega gospodarstva. Kmetovanje, izredno skrbno obdelovanje plodne zemlje, je bilo še do nedavnega edini vir preživljanja večine belokranjskega prebivalstva. Temu so se prilagodili tudi danes po imenih pozabljeni mojstri, ki so oblikovali in postavljali stanovanjske in gospodarske objekte. Še danes občudujemo njihove spretnost pri obdelovanju lesa, sestavljanju hišnih vogalov in oblikovanju okenskih in vratnih odprtín. Svoje delo so prilagodili obstoječemu gradbenemu materialu (les, slama) in objekte kar najbolj prilagodili potrebam od zemlje in od lastnega dela odvisnemu načinu življenja. Toda kljub temu se v vsakem tramu odražajo izredna skrb, natančnost in prefinjenost, ki dajejo objektom enkratno izrazno moč in jih predeležujejo kot neponovljive priče o življenju, ki je bilo težko in trdo, a tudi ubrano z naravnim ciklom.

Konservatorji Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine se trudimo, da s pomočjo in podporo celotne družbe ohranimo vsaj nekaj do nedavnega še pogostih, a danes že redkih objektov ljudskega stavbarstva. Ti objekti pričajo o načinu življenja, bivanja in dela, gospodarjenja in izrabe prostega časa naših prednikov. Govorijo o

mojstrih tesarjih, krovcih, mizarjih, ki so znali s skromnimi materiali, ki jih nudi skopa belokranjska zemlja, ustvariti prijetna in nadvse funkcionalna domovanja. Hiša Bare Juričine v Metliki in Štravsava

domačija v Prilozju pa nista pomembni samo za občino Metlika. Obe sta uvrščeni med etnološke spomenike in sta izredno važni za poznavanje ljudskega stavbarstva tudi v širšem prostoru Slovenije.

Hiša Bare Juričine v Metliki

Franc Šali:
ŠAHAR

Šahar, pravijo,
da je tvoja dežela Kuvajt;
tam da so sestrelili tvojega jeklenega ptiča.
Kakor posekan si obležal, s preluknjanimi gležnji,
pesek je požiral vročo kri;
vznak, razkrcenih nog si grebel s prsti,
ko je sonce mesilo kolobarje...
Zdaj si tu, v golobjem gnezdu, v oazi miru,
na vročih vrelcih, v vznožju gabrov, bukev, smrek;
med ljudmi, ki ti pomagajo reči: jaz, ti, dekle,
vino, ki več ne vedo, kaj je rafal, bomba, kri,
ki le še v spominu nosijo tiste dni.
Šahar, uči se naših besed, nauči se vseh,
odnesi jih v svet, v tvoj Kuvajt, v Libanon,
v Apartheid, v Iran, Irak, v Vietnam, Afganistan,
ponesi jih tja, kjer še kri lije iz ran;
izkriči jih med poke in ogenj, v dim, v ruševine,
med žive nad mrljici, izkriči jih v stratege zla:
nehajte z morijo, pustite ljudi, da si prižgo
pagode z duhom po smoli in posede s kitaro
v naročju na pragih noči brez mraka.

Ivan Škofljanec:

V TIŠINI BRAZDE

V tišini brazde
sem seme...
in čakanje
jutra,
topline...
in moč,
da se plodnost
ohrani...

Pogreb Kurenta, olje, 1985

SPOMINI

Jože Dular:

SREČANJA Z JANKOM LAVRINOM Božidar Jakac: Janko Lavrin
(1887 — 1986)

Pravzaprav je bil pri teh srečanjih po sredi Belokranjski muzej v Metliki. Trideset let sem delal v tej

ustanovi, pa sem se v tem času srečal in spoznal z marsikaterim zanimivim in pomembnim človekom. Med mnogimi tudi s profesorjem nottinghamske univerze v Angliji belokranjskim rojakom Jankom Lavrinom.

O pokojnem Lavrinu je bilo že veliko napisanega, pa naj bi se tu omejil le na nekaj skromnih podatkov. Rodil se je 10. februarja 1887 na Krupi in obiskoval gimnazijo v Novem mestu in na Sušaku, kjer je tudi maturiral. Študije je nadaljeval v Rusiji, Skandinaviji in Franciji. Med prvo svetovno vojno je bil najprej na srbski fronti in nato v Albaniji dopisnik ruskega lista Novoje vremja. V svojem študiju se je posvetil predvsem ruski literaturi in že leta 1910 prevedel prvo slovensko delo v ruščino. Še med vojno je odšel v Anglijo, kjer je na

univerzi v Nottinghamu postal docent in tri leta kasneje profesor za ruski jezik in literaturo. Tu je predaval do svoje upokojitve leta 1956, znanstveno pa je delal skoraj do konca življenja. Lani v avgustu je umrl v svojem stotem letu.

Sadovi Lavrinovega skoraj sedemdeset let trajajočega dela so izredno bogati, saj je objavil vrsto literarnozgodovinskih razprav, študij in esejev iz ruske literature, hkrati pa posegel s študijami tudi v zahodne evropske književnosti. Pisal je v glavnem v angleščini (mnoge njegove knjige so prevedene v slovensščino) in hkrati pomembno posredoval k spoznavanju dosežkov med slovensko in angleško književnostjo (prevodi, uvodi k raznim izdajam slovenskih pisateljev itd.). Vedno je imel tesne vezi z domovino in leta 1956 postal

tudi zunanji dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Stevilni so bili njegovi obiski domovine, zlasti rodne Krupe. Vse do zadnjih let, ko je še dobro prenašal dolga potovanja.

Z Jankom Lavrinom sem se prvič srečal konec maja 1953, ko je profesor dr. Anton Slodnjak pripeljal na tridnevno poučno ekskurzijo v Belo krajino kakih petdeset slušateljev ljubljanskega slavističnega seminarja. Z njimi so bili tudi štirje mladi asistenti in pa dva gosta — Belokranjca dr. Niko Županič in Janko Lavrin. Takratni črnomaljski okraj jim je priskrbel dva kamiona in hkrati dodelil za vodnika črnomaljskega profesorja Jožeta Koropca in mene.

Prvi večer so se študentje domačinom predstavili z lepim Županičevim literarnim večerom, naslednje jutro pa sta že čakala pred gradom oba odprta tovornjaka. Profesorji so se s šoferjema vred zdrenjali v obe kabini, mi drugi pa na deske, položene čez obe strani tovornjaka. Potem je šlo po prašni cesti proti Dobličam pa čez Čeplje in Zagozdac v slikovito Poljansko dolino ob Kolpi. Oglel

Županičeve spominske sobe v Vinici in nato proti Preloki, kjer je izletnike čakalo presenečenje: domačini so jih sprejeli s kolom in tamburicami in jim zavrteli janjca na raznju.

Takrat so se ob plešivickem vinu vsi razživel. Prof. Slodnjak je po dolgih desetletjih spet okusil bravino, kar so na dopisnici, ki jo je od tam pisal ženi, s podpisom — mastnimi prsti — potrdili vsi širje asistenti. Tudi Lavrin in Županič.

Zadnjima je šla pečenka še posebno v slast, saj kaj je za belokranjca boljše kot pečen janjec s pogačo, čebulo in žlahtnim vinom! Ob takih trenutkih se človeku zares odpre srce in duša. Čeprav sva se z Lavrinom spoznala že prejšnji večer, je bilo najino pravo belokranjsko srečanje šele na Preloki. Na tem čudovitem hribcu nad Kolpo z razgledom na Žuniče in Paunoviče, na hrvaška sela, njive in brežuljke pa na modrikaste hribe tam na obzorju.

Tretji dan so si ekskurzisti v Metliki ogledali zbirke Belokranjskega muzeja, Ganglovo hišo in druge zanimivosti, popoldne pa nas je vse skupaj povabil Lavrin na svoj

dom na Krupi. In s čim drugim naj bi se tam srečali, če ne znova z belokranjsko gostoljubnostjo.

Takrat mi je Lavrin obljubil, da bo za našo muzejsko galerijsko zbirko poslal kako svojo podobo, ki naj bi jo izdelala njegova soproga Nora, priznana angleška slikarka. Morda bosta prišla drugo leto skupaj v Slovenijo, pa bi si žena obenem ogledala tudi Belokranjski muzej.

Pravzaprav sta prišla še isto poletje. Sredi avgusta 1953 sta se oglasila v Metliki in s seboj prinesla Lavrinov portret, ki ga je žena Nora s svinčnikom narisala na Krupi. Profesor je takrat muzeju izročil tudi svojo v angleščini natisnjeno študijo o Dostojevskem. To je bil prvi dar Lavrinovih Belokranjskega muzeja.

Potem se nekaj let nisva videla, čeprav sta Lavrinova skoraj vsako poletje prihajala v Slovenijo in se ustavljala bodisi v Piranu, kjer sta si sredi starega mesta kupila počitniško hišo, ali pa pri svojih belokranjskih sorodnikih na Krupi oziroma na bližnjem Vinjem vrhu. Z njima sta včasih pripotovala tudi sinova John in David.

Ivan Škofljanec:
MED NAMA

Med nama
ni poti,
so le mejniki,
berači,
ki v malho
stlačijo
strasti...

Ivan Gregorčič:
ČEŠNJA

Bila bilka je takrat,
ko v cvetu let
zadet
padel je pred njo
v temo
mlad fant
brez besed.

Že mnoga leta se razcveta —
on bil bi hrast.

Brez besed cvete
tudi to pomlad.

Ne ve za plod.

Milan Markelj:

VEČERNE GOSTILNE

Tihe so moje večerne gostilne,
tihe kot žalost, ki lega
v sanje samotnih ljudi.
Brez dna je majolka sanjavega vina,
življenje oddaljeni sij.

Tihe so moje večerne gostilne.
Ure v njih tkejo odeje tišine
za razbolelo noro srce;
mami življenja ga reka svetleča,
mami skrivnostni izvir in izliv.

Ah, kaj bi življenje!
Le površina svetlobo odseva;
noč se vali v koritu teme.
Ob polni majolki posedam v gostilnah,
popotnik samotni, ki nikamor ne gre.

Medtem je Janko Lavrin leta 1957 praznoval svojo sedemdesetletnico in s prigradnim člankom smo se ga spomnili tudi v Dolenjskem listu.

Tesneje smo spet navezali stike z Lavrinom sedem let kasneje, ko je na Vinjem vrhu oziroma v novomeški bolnišnici umrl njegov bratranec, glasbeni pedagog in skladatelj Anton Lavrin (1908 — 1965). Po vojni je Anton Lavrin pučeval na glasbeni šoli oziroma akademijah v Ljubljani, Sarajevu in Mariboru, zadnji počitek pa je našel na semiškem pokopališču.

Ko se je Belokranjsko muzejsko društvo leta 1968 odločilo, da pokojnemu skladatelju na njegovi rojstni hiši vzida spominsko ploščo, se je iz Londona oglašil prof. Janko Lavrin in prek svoje sestrice učiteljice Katke, Antonove sestre, poslal lep denarni prispevek za ploščo. Odkrita je bila 13. oktobra 1968, vendar se te slovesnosti kakor tudi spominskega večera, ki je bil prejšnji dan v Črnomlju, Janko Lavrin ni udeležil, ker je bil v Londonu zadržan. Pač pa je po njegovem posredovanju Belokranjski muzej ob tej priložnosti do-

bil lepo oljno podobo Antona Lavrina, upodobljenega skupaj s svojo materjo. Avtor slike je bil mladi slikar John Lavrin.

Tudi Nora Lavrin ni hotela zaostajati in je leta 1975 darovala muzeju lesoreza svojega soproga Janka in njegovega bratranca Antona.

Potem smo se še dvakrat, trikrat videli, 10. septembra 1980 pa je profesor Lavrin pisal iz Londona:

Spoštovani tovariš direktor muzeja!

Moja sestrčina (Katka Lavrin) mi je sporočila, da bi bil metliški muzej vesel, ako bi dobil tudi moj portret. Ker moj sin John, ki je slikar po poklicu, prihaja s svojo angleško ženo letos na počitnice v našo piransko hišo, se bo pripeljal tudi v Metliko ter Vam bo prinesel kot darilo za muzej moj portret — portret 93-letnega Janka Lavrina, ki ga je končal pred nekaj tedni.

Morda se Vi in Vaša gospa soproga še spominjate obiska, ki sva ga pred leti z užitkom napravila pri Vas

Severin Šali: SPOMIN

Noč je srebrna,
srebrna je mesečina,
srebrna je rosa
na travi,
srebrn je mlin,
ki molči,
še srna
je vsa srebrna,
ko čez poljano
beži...

Srebrno
se voda iskri,
srebrno
drevo zazvoni
v srebrnost
poletne noči.
Srebrnina,
da kar zaboli,
srebrnina
se zajeda v oči,
srebrno še zadnjič
drevo zazvoni
in utihne.
Mesečina
potemni,
noč
se v škrlat spremeni...
Joj, koliko krvi!
nekdo vzdihne.
Joj, koliko glasov
onemi...

Pietarstvo, akril, 1985

SPOMINI

skupaj z akademikom Laddom Vavpetičem. Upal sem, da bi utegnil tudi letos priti z ženo v Slovenijo ter se oglašiti v Metliki, da ponovno uživam Vaše društvo in Vaš odlično urejeni Belokranjski muzej. Moja patrijarhalna starost — žal — nasprotuje vsakemu podobnemu upanju: velika starost je sama po sebi velika zapreka. Zato pa pošiljam s tem boljšo prisrčnostjo Vam in

Vaši gospe soprogi najlepše pozdrave in najboljše želje.

Vam vdani
Janko Lavrin

Profesorjev oljni portret smo res še isto jesen prejeli. John Lavrin ga je pustil v Ljubljani, nakar ga je v Metliko prinesla učiteljica Katka. Ko smo se prof. Lavrinu v pismu zahvalili in mu priložili knjigo »Semič v Beli krajini«, ki jo je želel imeti, je že 7. decembra 1980 odgovoril:

»... Čestitam Vam iz vsega srca (namreč za knjigo o Semiču). Obenem Vam pa moram s hvaležnostjo povedati, kako ponosen se čutim, da je moj portret v Vašem krasno urejenem muzeju. Enkrat januarja meseca Vam bom poslal tudi rokopis kakšnega mojega eseja ali pa knjige.

Nekatere moje angleške knjige so prevedene na več jezikov — štiri izmed njih tudi v japonščino. Mislim, da je v Piranu, kjer ima moja rodbina hišo, ostal vsaj en izvod mojih knjig v japonskem prevodu (drugi izvodi so že v Slovenski akademiji znanosti in umetnosti ali pa v knjižnici ljubljanske univerze). Piranski izvod vam bo prinesel moj sin enkrat poleti.«

Te knjige nismo nikoli prejeli, saj po letu 1980 ni bilo več v metliški muzej nikogar Lavrinovih.

Pač pa je naslednje leto v Metliko dospelo profesorjevo pismo, datirano dne 20. februarja 1981, v katerem se je zahvalil za knjižico, ki smo mu jih poslali (Župančičeva Vinica in Brata Navratila). Obe sta ga razveselili in je zanju našel pohvalne besede. Nato pa piše:

Moji ženi in meni je zelo žal, da nama stara leta več ne dovoljujejo, da sploh potujemo — bodisi kamorkoli, zlasti pa tako daleč, kot je Jugoslavija. Morda se prijeljeta poleti v Belo krajino moja dva sina: umetnik John, ki živi v Londonu, in doktor David, ki ima prav odgovoren položaj v sanitarnem oddelku ameriške vlade v Washingtonu (njegova španska žena je pa profesorica zgodovine na washingtonski univerzi).

Bom Vam seveda sporočil, kdaj prideta. Tudi ju bom prosil, naj Vam prinese vsaj en par mojih knjig za Vaš muzej. Ena moja nemška knjiga bo izšla marca meseca v štirinajsti izdaji, a iz Tokija sem dobil

pismo, da se japonski prevodi mojih angleških knjig še vedno dobro prodajajo.

In nato pripis: Oprostite, prosim, moji pisavi. V mojih letih ni preveč lahko pisati.

Istega leta je John Lavrin na željo svojega očeta za muzejsko zbirko v Semiču — tudi ta spada pod upravo Belokranjskega muzeja — naslikal še en oljni portret tedaj že 94-letnega Janka Lavrina. Portret resnega, a vendar dobrodušnega, z modrostjo in življenjskimi izkušnjami obdarjenega človeka.

To podoba je John Lavrin poleti 1981 sam prinesel v Ljubljano in na Krupo, od koder smo jo prejeli v muzej. V metliki se namreč ni oglašil. Na tiste knjige pa so menda vsi pozabili. Verjetno tudi sam Janko Lavrin, kar pa ni nič čudnega pri njegovi tako visoki starosti.

Vendar je bilo Lavrinu, temu neutrudnemu znanstvenemu delavcu, slavistvu in prevajalcu, prisojeno še daljše življenje, saj se je tesno približal svojemu stoletnemu jubileju. Samo pol leta mu je manjkalo do njega, ko je lani 13. avgusta ugasnil v londonski bolnišnici.

Odšel je, v spominu Slovencev, predvsem belokranjskih domačinov, pa ne bo pozabljen.

John Lavrin: Janko Lavrin (portret očeta)

Zorka Skrabl:

ARHIVSKA ZAPUŠČINA MARJANA KOZINE

Minilo je že dobrih dvajset let, odkar se je Novo mesto poslovalo od enega najpomembnejših slovenskih kulturnih delavcev, Marjana Kozine. Po vojni je sicer živel v Ljubljani, svoj prosti čas pa je preživel v Piranu in na Trški gori, ki jo mnogokrat omenja v svojih glasbenih delih kot tudi v svojih črticah, potopisih itd.

Marjan Kozina je verjetno vsem znan kot skladatelj, mnogo manj pa kot humorist, prevajalec in pisec strokovne literature. Zlasti pomembna je njegova knjiga »O operi«, kjer odkriva svoj odnos do te glasbene zvrsti, do skladateljev in do posameznih glasbenih del. Nič manj pomembna ni njegova knjiga »ABC glasbe«. Prav tako važne, toda manj znane so njegove polemike, kritike, črtice ipd., ki jih je objavil v raznih dnevnikih in tednikih, zlasti v Naših razgledih, TT-ju, Pavlihi itd., najpomembnejše pa so izšle v dveh knjigah. Poleg tega se je ukvarjal s prevajalskim delom. Prevedel je več knjig in člankov.

Razumljivo je, da je pri delu tako vsestranskega kulturnega delavca in človeka, nastalo veliko gradiva, za katerega je po njegovi smrti skrbela skladateljeva vdova, kasneje pa hči in sin. 27. junija 1985 je Komite za družbeni razvoj občine Novo mesto na podlagi Zakona o naravnih in kulturni dediščini (Ur. l. SRS, št. 1/81) in na predlog Zgodovinskega arhiva Ljubljana izdal odločbo o razglasitvi dokumentarnega gradiva, ki je nastalo pri delu skladatelja, glasbenega pedagoga in publicista, za arhivsko gradivo. Sestavljajo ga izvirna dela v obliki rokopisov in tipkopisov, diplome, priznanja in odlikovanja, ki jih je prejel za svoje delo, pisma in fotografije.

Vse to so potem skladateljevi dediči darovali Zgodovinskemu arhivu Ljubljana, Enoti za Dolenjsko in Belo krajino v Novem mestu, z namenom, da bi dragocena zapuščina bogatila slovensko kulturo in bila pomemben vir za raziskovalno delo.

Gradivo je že prej poskušala urediti pokojnikova žena, vendar jo je prehitela smrt, kasneje je gradivo pregledala in popisala pokojnikova hčerka Metka in ga takega izročila Zgodovinskemu arhivu z željo, da bi ga čimprej uredili in s tem obvestili širšo javnost.

Po prevzemu v arhiv je bilo potrebno vse gradivo natančno pregledati in opraviti na njem veliko strokovnega dela, da smo ga uredili, opremili in popisali in pripravili pripomočke za njegovo uporabo. Gradivo je sedaj urejeno in dostopno vsem ljubiteljem in znanstvenim raziskovalcem Kozinovega dela in življenja (nekaj gradiva je še v drugih institucijah, npr. v NUK, Glasbeni šoli Marjana Kozine v Novem mestu itd.).

Gradivo je razvrščeno v devet skupin. Dokumenti v okviru skupin so razvrščeni po tematsko-vsebinskem kriteriju, oba pa se prepletata s kronološko in smiselno razvrstitvijo v okviru skupin.

I. OSEBNI DOKUMENTI:

Tu so zbrani dokumenti osebnega značaja in pričajo o Kozinovem osebnem življenju, šolanju, političnem in kulturnem delu ter službovanju. Prav zato, ker nam daje osnovni vir informacij o življenju in delu, smo to gradivo uvrstili na začetek prikaza njegove zapuščine. Tu so rojstni list, spričevala, pogodbe, odločbe, diplome, odlikovanja in razne beležnice, v katere si je zapisoval opazke s potovanj, spomine na gimnazijska

leta in dunajske študije. Prav na konec te skupine smo uvrstili dele njegovih avtobiografij.

II. KORESPONDENCA:

V Kozinovi zapuščini ohranjena pisma so urejena abecedno po pošiljateljih in razvrščena kronološko. Kopije oziroma koncepti pisem, ki jih je pisal Kozina, so razvrščeni posebej. Vendar moram pripomniti, da zbirka pisem ni popolna. Večji del pisem hranijo še svojci.

III. GLASBENA DELA:

To je najpomembnejši del zbirke. Tu so zbrani koncepti, ki so se ohranili, brez začetka ali zaključka, in seveda tudi popolno ohranjeni rokopisni notni zapisi njegovih objavljenih in neobjavljenih del. V okviru te skupine pa so glede na vsebino razdeljena še na podskupine, in sicer: Komorna in solistična glasba, zborovska glasba, samospevi za klavir in orkester, mladinski in otroški zbor, masovne in partizanske pesmi, šlagerji, popevke, šansonji in operete, filmska muzika.

IV. FILMSKI, OPERNI IN DRUGI SCENARIJI IN LIBRETI:

V to rubriko smo uvrstili njegove filmske, operne in druge scenarije. Med njimi je precej takih, ki niso bili nikoli izvedeni.

V. IZVIRNA PROZNA DELA:

S svojim literarnim delom je pričel Kozina že v partizanih, kjer je napisal vrsto skečev, ki pa so že vsi, razen »Stirje bratje«, izgubljeni. Priložnostno je objavil članke o svojih potovanjih po Parizu, Angliji, Skandinaviji in Egiptu. V različnih časopisih je izšlo veliko njegovih kritik in polemik. Svojo duhovito naravo in dar za opazo-

vanje ter dobrohotno kritiko je pokazal v svojih satiričnih člankih in črticah.

VI. PREVODI:

Medtem ko lahko rečemo, da je Kozina malo znan širši javnosti kot literat, pa je popolnoma neznan kot prevajalec. Prevedel je štiri knjige in več člankov. Prevajal je predvsem iz nemščine, angleščine in češčine.

VII. SNEMALNE KNJIGE:

Marjan Kozina je znan kot avtor filmske glasbe, saj je sodeloval tako rekoč pri vseh prvih slovenskih filmih. Za primer naj navedem vsem znana filma »Kekec« in »Dolina miru«. Zato se je v njegovi zapuščini ohranilo tudi nekaj snemalnih knjig, katerih avtor pa ni on.

VIII. OSTALO GRADIVO:

Tako v tej splošni informaciji poimenujemo vse, česar nismo uvrstili v prejšnje skupine. Prevladujejo časopisni izrezki v zvezi z življenjem, delom in skladateljevo smrtjo ter drobni tiski (brošure, plakati, gledališki in koncertni listi, sporedi, vabila, voščilnice ter osmrtnice). Ohranjena je tudi knjiga kritik, v kateri so lepo urejeni izrezki kritik iz dnevnega časopisa, kar priča o tem, da se niso ohranili po naključju. Verjetno jih je zbral že sam ali njegovi potomci.

IX. FOTOGRAFIJE:

Slikovnega gradiva se je ohranilo relativno veliko. Tu gre predvsem za družinske in priložnostne fotografije, Kozinove portrete in fotografije s pogreba.

Na koncu pa bi se še zahvalila skladateljevi hčerki in sinu, ki sta omogočila predajo umetnikove zapuščine, da je ta dostopna širši javnosti.

Karel Bačer

Gradivo za dolenjski biografski leksikon (18.)

V 16. nadaljevanju je treba popraviti: KARAMAN Zora, rojena 1907, ne 1967. V 17. nadalj.: KLINC Anton, r. 1862, ne 1852.

V 12. nadaljevanju dodaj za geslom JAKŠE Mirko: JAKŠE TO-NE novinar in urednik

R. 20. dec. 1944 v Vel. Škrjančah pri Novem mestu. Urejal novomeško gimnazijsko glasilo Stezice, glasilo naših izseljencev na Šved-

skem Naš glas, slovensko oddajo na 2. programu švedskega radia in izdal izbor pesmi Stiri pota in razpotja (Stockholm 1979). (Podatki tov. Milana Marklja.)

V 17. nadaljevanju dodaj za geslom KMECL Aleš:

KMECL MARKO strok. pisatelj, terminolog in urednik

R. 23. febr. 1934 na Dobovcu pod Kumom (brat Aleša in Matjaža). Direktor Inštituta za gozdno in

lesno gospodarstvo Slovenije ter urednik Gozdarskega vestnika. (Za opozorilo in podatke se zahvaljujem tov. dr. Francetu Adamiču, univ. prof. v Ljubljani.)

KNEZ TONE arheolog

R. 26. marca 1930 v Laškem. Od 1958 kustos v Dolenjskem muzeju v Novem mestu. Pisec številnih poročil, člankov in razprav v domačih in tujih publikacijah ter samostojnih knjig, s katerimi se je uvrstil med vidnejše slovenske

arheologe. — Naše delo VI/1972 št. 10, str. 6 — s sliko. Osební podatki. KNIFIC FRANC p. Engelbert, zgodovinar

R. 22. febr. 1813 v Novem mestu, u. 4. okt. 1858 prav tam. — 225 let, str. 363.

KNIFIC LUKA učitelj

R. 15. okt. 1832 v Trbojah pri Kranju, u. 21. avg. 1898 v Škofji Loki. L. 1957 učitelj v Kočevju, 1858 — 1865 v Črnomlju. Pisal krajevna poročila v razne liste. — Novak, str. 197.

KNOBL PAVEL organist, pesnik in skladatelj

R. 24. jan. 1765 v Orehku pod Nanosom, u. 22. okt. v Tomaju na Krasi. Služboval od 1808 do 1821 v Višnji gori in Ribnici. — SBL I, str. 472.

KNOBLEHAR IGNACIJ misijonar in etnolog

R. 6. jul. 1819 v Skočjanu na Dol., u. 13. apr. 1858 v Neaplju. Kot misijonar v Afriki bil pionir evropske civilizacije ob Belem Nilu. — SBL I, str. 472.

KOBAL MILOŠ psihiater

R. 11. okt. 1926 v Novem mestu. Univ. profesor v Ljubljani. — Ko je ko 1970, str. 470. ZdrV 1969, str. 289 — slika.

KOBE BORIS arhitekt in slikar

R. 9. okt. 1905 v Ljubljani, u. 3. maja 1981 prav tam. Slikar dolenske pokrajine, med drugim izdelal portret Janeza Trdine in ilustriral Bajke in povesti o Gorjancih. — ELUJ III, str. 201. Nedeljski dnevnik 13. feb. 1977 št. 42, str. 15 — slika.

KOBE JANEZ arhitekt

R. 5. febr. 1947 v Novem mestu. Sodeloval na mnogih natečajih in prejel več nagrad. — NRazgl 6. jul. 1984 št. 13, str. 387 — slika.

KOBE JANEZ strok. pisatelj in konstruktor

R. 5. maja 1921 v Novem mestu. Maturiral na novomeški gimnaziji, diplomiral na ljubljanski tehniki, postal asistent in docent. — 227 let, str. 363. Univerza I, str. 327, II. 413, III. 608.

KOBE JULE igralec

R. 24. apr. 1914 v Novem mestu, u. 17. sept. 1964 v Ljubljani. Pred drugo vojno in po njej igral vrsto karakternih vlog na novomeškem odru. — Za življenjske podatke se zahvaljujem pokojnikovemu prijatelju Francu Adamu. Dol. list 24. sept. 1964 št. 38, str. 10.

KOBE JURIJ narodopisec

R. 8. jun. 1807 v Sodevcih v Beli krajini, u. 29. jun. 1858 na Čatežu pri Zaplazu. Kaplanoval v raznih krajih na Dol., od 1850 bil župnik na Čatežu. Eden prvih Slovencev, ki se je ukvarjal z narodopisjem. Njegovo literarno in dušnopastirsko delo s spoštovanjem omenja Levstik v znamenitem popotovanju iz Litije do Čateža. — SBL I, str. 476.

KOCBEK EDVARD pesnik in prozaist, esejist, urednik in prevajalec

R. 27. sept. 1904 pri Sv. Juriju ob Ščavnici, u. 3. nov. 1981 v Ljubljani. V partizanih od 1941, član IOOF, član AVNOJ, po osvoboditvi minister, 1984 — 1952 podpredsednik prezidija IRS. — Slovenska književnost 1945 — 1965 II, str. 393; I, str. 45 — slika.

KOCE JURE gospodarstvenik

R. 15. jun. 1902 v Starem trgu ob Kolpi. — Spominski almanah, str. 295. Mušič, Novomeška pomlad, str. 204 — slika.

KOCH IVAN slikar in risar

R. ok. I. 1650 v Novem mestu, u. I. 1715, star 65 let. Bil je mestni sodnik v Novem mestu in je risal za Valvasorja predloge za bakroreze v Slavi vojvodine Kranjske in drugo. — SBL I, str. 481.

KOCIJANČIČ BORIS polit. delavec

R. I. 1909 v Bušehi vasi pri Cerkljah ob Krki, u. 22. maja 1968 v Ljubljani. — Ko je ko 1957, str. 326. Nova pot 1968, str. 401. Delo 23. maja 1968 št. 140, str. 1 — slika. KOCMUR JANEZ rudarski strokovnjak

R. 7. jul. 1907 na Igu. Višji strok. sodelavec na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo v Ljubljani. — Univerza I, str. 304; III., str. 445.

KOČEVAR FRANC-CIRIL narodni heroj

R. 16. sept. 1908 v Metliki. Bil komandant XV. divizije, proglašen za narod. heroja 15. julija 1952. — Zbornik narodnih heroja Jugoslavije, str. 354 — slika.

KOČEVAR IVAN gradbenik, Kraigherjev nagradjenec

R. 29. jun. 1921 v Vavpči vasi pri Črnomlju, u. 11. dec. 1978 v Novem mestu. Dolgoletni direktor SGP PIONIR v Novem mestu, prejel Kraigherjevo nagrado za leto 1974. — DL 14. dec. 1977 št. 50, str. 4 — slika. NP XXV/1974 št. 1/2, str. 58.

KODRIČ CILI pesnica

R. 1. nov. 1913 v Radovljici. Študirala na novomeški gimnaziji. — Vpisnice novomeške gimnazije v Zgod. arhivu Ljubljana — enota Novo mesto. Nova mladika II/1971, str. 63 — slika.

KODRIČ VLADIMIR (MIRKO) šolnik in publicist

R. 13. sept. 1898 pri Sv. Ivanu v Trstu, u. 10. febr. 1976 v Piranu. Štiri leta učiteljeval v Kočevju. — Prim SBL 8. sn., str. 93.

KOGEJ PAVLE psiholog

R. 10. sept. 1927 v Mokronogu. — Ko je ko 1970, str. 473. Sodobnost XVII/1969, str. 255.

KOG(E)L KAROL BERNARD protomedik

R. 20. avg. 1763 v Novem mestu, u. 14. marca 1839 v Ljubljani. Študiral na novomeški gimnaziji. Bil protomedik (prvi deželni zdravnik) za Kranjsko in Goriško ter dvorni zdravnik na Dunaju. — SBL I, str. 489. 225 let, str. 363.

KOGOVŠEK IVAN zgodovinar

R. 4. sept. 1884 v Sentvidu nad Ljubljano, u. 22. jun. 1966 na Kopanju pri Grosupljem. Napisal je zgodovino župnij Sentvid in Kopanj. — Glasnik SED VII/1966 št. 1/2 str. 4.

KOKALJ ALOJZIJ pisatelj

R. 22. jun. 1869 v Srednji vasi pri Kranju, u. 16. apr. 1931 v Ljubljani. Bil dve leti študent novomeške gimnazije. — SBL I, str. 489. IS V/1929 št. 26, str. 203 — slika. 225 let, str. 364.

KOLAR FRANCI politični delavec, spomeničar

R. 5. jul. 1923 v Okiču, u. 16. jul. 1980 v Ljubljani. Organiziral OF na Trebelnem in bil komisar bataljona Gubčeve brigade. — DL 24. jul. 1980 št. 30, str. 4. Delo 17. jul. 1980 št. 166, str. 2 — slika.

KOLAR IVAN slavist, preporodovec

R. 10. okt. 1896 na Kresniškem vrhu pri Litiji, u. 22. dec. 1974 v Ljubljani. Stalež 1928, str. 7. PD 28. febr. 1975 št. 4, str. 13. JIS XX/1974-75, str. 165 (smrtni datum: 21. december).

KOLBEZEN LEOPOLD publicist

R. 22. okt. 1876 v Kočevju, u. kot župni upr. v p. 4. dec. 1945 v Metliki. Pisal članke o Beli krajini. — KLS II, str. 41. Šematizmi Ij. škofije. KOLEDNIK FERDINAND prevajalec

R. 24. maja 1907 v Mariboru, u. 31. avg. 1981 v Pogorjah na Koroškem, pok. v Reinu pri Gradcu. Tako rekoč vse življenje si je prizadeval za popularizacijo Josipa Jurčiča v tujini, s tem da je prevedel v številne jezike njegovega Jurija Kozjaka. — SIK 1967, 166 — slika. Naš tednik 1981, št. 38, str. 4. (O njegovem rojstvu in smrti je mogoče brati razne podatke, tako: v KMD 1979, str. 91, da se je rodil 24. aprila; v SlovV XXXVI/1981 št. 37, str. 3, da je umrl 1. avgusta; v Mladiki 1981, str. 118, ter v Zborniku obč. Grosuplje XII/1982, str. 59, da je umrl 1. septembra.)

KOLENC ČRTOMIR kulturni in politični delavec

R. 14. jun. 1914 v Zagorju ob Savi. Študiral na kočevski gimnaziji. — Prim SBL 8. sn., str. 103.

KOLENC JANEZ pesnik

R. 23. okt. 1922 na Mirni. Od leta 1954 profesor slovenščine v Novem mestu. Izdal več pesniških zbirk. — Dolenjski razgledi 19. dec. 1974 št. 7, str. 120 — slika. Osebna informacija.

KOLENC RIKO pravnik in politični delavec

R. 26. okt. 1916 na Mirni. Na V. kongresu izbran za člana CK ZKS, odlikovan z redom bratstva in enotnosti z zlatim vencem in drugimi odlikovanji. — 225 let, str. 364. KOLENC STANE kipar

R. 1909 v Litiji. Avtor Levstikovega spomenika v parku pred banko v Litiji. — KLS II, str. 271. Občinski poročevalec IX/1970 št. 8, Str. 6. KOLESA VIKTOR revolucionar

R. 8. okt. 1884 na Glogovici pri Stični, u. 1946 v Zagrebu. Sostanovitelj komunistične stranke Slovenije in španski borec. — Zbornik občine Grosuplje XII/1982, str. 29 — slika. DL 17. dec. 1981 št. 51, str. 14. (O Koleskem življenju najdemo v različnih publikacijah povsem različne podatke, tako: da je bil iz Krškega in da je padel v boju s kontrarevolucijo po vojni I. 1945 (Bili smo v Španiji, 2. izd., Lj. 1958, str. 438), da se je rodil v Blagovici na Primorskem (Naši Španci, Lj. 1978, str. 264), da se je rodil v Blagovici (IMP Glasnik XV/1981 št. 5, str. 3). Šele Mara Osolnik-Rupena je v že omenjenem Zborniku občine Grosuplje na podlagi izpiska iz rojstne knjige ugotovila, da se je Kolesa rodil na Glogovici, in pojasnila tudi, da je končal življenje leta 1946 v savskih valovih.)

KOMELJ BOGO bibliotekar, urednik in publicist, Trdinov nagradjenec

R. 25. maja 1915 v Novem mestu, u. 18. sept. 1981 prav tam. Vodil je Študijsko knjižnico Mirana Jarca od njene ustanovitve I. 1946 do svoje upokojitve. Prejel Čopovo diplomu in bil odlikovan z več državnimi odlikovanji. — DL 29. maja 1975 št. 22, str. 31 — slika. Dolenjski razgledi 10. dec. 1981 4. sn. št. 5, str. 79. Trideset let Štu-

dijske knjižnice Mirana Jarca v Novem mestu (bibliografija).

KOMELJ IVAN umetnostni zgodovinar

R. 7. jan. 1923 v Novem mestu (brat Boga K.), u. 2. avg. 1985 v Ljubljani. Študiral na novomeški gimnaziji, nato umetnostno zgodovino na ljubljanski univerzi in doktoriral. Napisal več razprav in knjig s področja umetnostne zgodovine. — 225 let, str. 364. Delo 9. avg. 1985 št. 183, str. 6 — slika.

KOMELJ MILČEK umetnostni zgodovinar

R. 16. nov. 1948 v Novem mestu (sin Boga K.). Študiral na novomeški gimnaziji, nato umetnostno zgodovino in slovenščino na filozofski fakulteti v Ljubljani in na podlagi disertacije o Božidarju Jakcu doktoriral. — Dolenjski razgledi 2. nov. 1984 5. sn. št. 3, str. 34 — slika.

KOMLJANEC JANEZ nabožni pisatelj

R. 22. avg. 1848 na Bučki, u. 16. okt. 1929 prav tam. — SBL I, str. 493. IS V/1929 št. 26, str. 203 — slika.

KOMLJANEC JOSIP šolnik in pisatelj

R. 16. marca 1873 v Zloganju pri Skočjanu, u. 14. apr. 1942 v Ptuj. Študiral na novomeški gimnaziji. — 225 let, str. 364. KMD 1947, str. 140 — slika.

KONČNIK MARTIN nabožni pesnik

R. 3. nov. 1841 v Nevljah pri Kamniku, u. 22. okt. 1891 v Cerkljah na Dol. — KLS III, str. 28. Šematizmi Ij. škofije.

KONVALINKA SAVA polkovnik

R. 1916 v Dol. Toplicah. Študiral na novomeški gimnaziji in partizanih po Dolenjski. Bil načelnik štaba 15. divizije. Avtor brošure Kočevski Rog (Beograd 1961). — TV-15 1978 št. 20, str. 7 — slika.

KOPAČ IVAN partizanski zdravnik in medic. pisatelj

R. 15. dec. 1916 v Novem mestu. Študiral na novomeški gimnaziji. — 225 let, str. 443. Borec XXV/1973 št. 4, str. 215 — slika.

KOPAČ JANEZ pravnik

R. 6. dec. 1793 v Klanju pri Šmarju, u. 2. dec. 1872 v Gradcu v Avstriji. Univerzitetni profesor prava v Gradcu in tudi rektor. — SBL I, str. 495. Pol stoletja društva Pravniki, str. 183 (datum smrti).

KOPAČ JOSIP politični in sindikalni delavec ter urednik

R. 30. jul. 1863 v Kandiji, u. 22. nov. 1949 v Ljubljani. Eden izmed utemeljiteljev modernega delavskega gibanja pri nas, sodeloval pri ustanovitvi Južnoslovenske socialnodemokratske stranke 1896, urejal in pisal v delavske liste, bil priključen govornik na ljudskih shodih. Tudi Ivan Cankar ga je močno cenil. — EJ V, str. 306. France Dobrovoljc, Cankarjev album, str. 270, 88 (slika).

KOPINIČ JOSIP revolucionar, spomeničar

R. 18. febr. 1911 v Radovčah pri Metliki. — Vj. Cenčić: Enigma Kopinič, str. 25, 32/33 — slika. KOPORC SREČKO glasbenik

R. 17. nov. 1900 v Dobrniču, u. 19. febr. 1965 v Ljubljani. SBL I, str. 513. Leksikon jugoslovenske muzike I, str. 448.